ISSN 1211-2615

vexilologie

ZPRAVODAJ ČESKÉ VEXILOLOGICKÉ SPOLEČNOSTI 177

ALEŠ BROŽEK

VYVĚŠOVÁNÍ PRAPORŮ V MĚSTSKÝCH BARVÁCH V ČESKÝCH ZEMÍCH PŘED VZNIKEM ČESKOSLOVENSKA

Známý heraldik Václav Vojtíšek napsal před 87 lety [1], že v souvislosti s městskými znaky byly zřejmě zaváděny i městské barvy. Toto tvrzení v textu dále rozvedl: *„Podle všeho městské praporce, které jindy byly zdobeny erby, pro větší účinnost do dálky, byly časem pořizovány tak, že se skládaly z pruhů určitých a stálých barev, kterých pak bylo upotřebováno i v jiných způsobách. Ale zpráv o tom není mnoho a ve věci zůstává proto mnoho neurčitosti, a to tím spíše, že se nezdá, jako by městské barvy musily býti vždy odvozeny od městských erbů. Nedosti spolehlivou pomůckou je také analogie v této věci, protože i o jiných praporech, podobně sestrojených (říšských a zemských, panských, církevních) je málo povědomo.“* [2]

V. Vojtíšek následně připomněl, že v erbovním listu, kterým císař Fridrich III. udělil polepšení znaku Starému a Novému městu pražskému v r. 1475 a 1477, byl znak namalován na prapor tvořený třemi vodorovnými pruhy, zlatým, červeným a bílým, resp. červeným, zlatým a stříbrným. Současně ale upozornil, že v 17. století užívalo Staré město pražské černou a žlutou, zatímco Nové město pražské bílou a červenou.

Dokladem pro toto tvrzení byl pro Vojtíška popis slavnosti, která v Praze proběhla 19. června 1622 a kterou vylíčil Zikmund Winter takto: *„12 chlapců bíle a červeně odděných (toť barva Nového města) provázelo vůz, a za nim předlouhá řada měšťanů s bílými svěcmi. Stroj Starého Města, k poctě sv. Františka Xaverského pořízený, představoval na. vlnách loď o hedbávné plachtě barvy žluté a černé, což barva Staroměstská; nesli to sladovníci a jiní řemeslnici na ramenou“* [3].

Průběh slavnosti svědčí o tom, že použití městských barev nebylo omezeno pouze na prapory. Právě naopak, městské barvy se objevovaly často například na oděvu a uniformách. Podle Z. Wintera byli trabanti a jiní vyvolávači oblečeni v barvy města při střeleckých slavnostech pořádaných v r. 1521 v Jáchymově [4] a podle V. Vojtíška koupili 3. dubna 1619 kolínští občané bílé a modré sukno pro vojáky, tedy sukno v městských barvách [5].

Městské barvy byly k vidění i při triumfálním vjezdu Karla VI. do Prahy 30. června 1723. Podrobně jej vylíčily Pražské posstovské noviny, když napsaly *„..Oficyrové v velmi nákladných šatech a na bujných konich viděti se dali, rejtharstvo pak z každého města stejně malostranské bíle a modře, novoměstské červeně a bíle, staroměstské černě a zlutě ošaceno bylo“* [6]. Barvy uniforem potvrdily i německé „Čtyři popisy“ [7], které byly vytištěny snad ještě v roce 1723 a které navíc uvedly, že se jednalo o městské barvy (Statt-Farben) a že starostové tří pražských měst předali císaři klíče se šňůrami a třapci v městských barvách.

Zdigitalizované noviny z 19. století potvrzují, že se v užívání městských barev na uniformách pokračovalo i v pozdější době. Brněnská stráž dostala v r. 1866 límce v brněnských barvách, oděv pražských strážníků obsahoval v r. 1868 městské barvy a totéž platilo pro policii v Janských Lázních. V r. 1869 byla brněnská policie vybavena šerpami v brněnských barvách a v r. 1893 musely nosit zámecké slečny šerpy v bílozelených krumlovských barvách místo šerp v pobuřujících všeněmeckých barvách.

Nejčastěji se v novinách z let 1848 až 1918 najdou zprávy o pokládání věnců se stuhami v městských barvách na hrob nebo předávání kytic převázaných stuhami v městských barvách významným hostům. K tomu často docházelo v Brně, Děčíně, Františkových Lázních, Frýdku, Chabařovicích, Chebu, Chrudimi, Jablonci nad Nisou, Jindřichově Hradci, Kladně, Krnově, Litoměřicích, Mariánských Lázních, Místku, Plzni, Praze, Svitavách, Šumperku, Teplicích, Trutnově, Znojmě a Žatci. Méně

obvyklé bylo vyrobení stanu pro vzácné hosty v říšských barvách a pro místní návštěvníky v teplických barvách při oslavách 100. výročí vítězných bojů spojených armád proti Napoleonovi v roce 1913. Jako kuriozitu lze považovat návrh karlínského radního Engelmana z r. 1900, aby reflektory vozů měly barvy měst, v nichž dotyčné vozy jezdí.

Prapory obsahující městské barvy (beze znaku) se podle brněnského archiváře Jaroslava Dřímala začaly užívat od konce 15. století. Své tvrzení doložil kresbou na přední desce vazby brněnské berní knihy užívané ale až v letech 1509 až 1541 [8]. Prapory se čtyřmi vodorovnými pruhy, bílým, červeným, bílým a červeným, v poměru 1:2:2:2 tam drží dva rytíři.

V dobové literatuře se o *praporech v městských barvách* (toto sousloví se začalo však užívat až od 90. let 19. století, předtím bylo běžnější sousloví praporce nebo prápory barev městských) píše zřejmě až na začátku 17. století. Podle dvorského úředníka Jiříka Závěty (1575-asi 1637), který byl očitým svědkem korunovace Anny, manželky Matyáše Habsburského, lid pražský přitáhl 10. ledna 1616 pod třemi praporci na hrad: *„staroměštští pod praporcem žlutým a černým, novoměštští pod praporcem červeným a bílým, malostranští pod praporcem z rozličných barev“* [9].

Pokud se Jiřík Závěta nezmýlil, podobný průběh měla korunovace Ferdinanda II. Štýrského v Praze 29. června 1617, protože staroměstské měšťanstvo stálo u praporce černého a žlutého, novoměstské u praporce bílého a červeného [10]. Tento údaj ostatně najdeme i v díle Das Königliche Böhmische Crönungs-Ceremoniel, který napsal německý právník, numismatik a heraldik Eucharius Gottlieb Rink (1670-1745) v roce 1723. Ten na rozdíl od Závěty tvrdí, že na Pražský hrad táhlo pražské měšťanstvo za rozbřesku v den korunovace pod čtyřmi prapory, přičemž novoměštští měli dva bíločervené prapory a malostranští nadále užívali prapor rozličných barev [11]. Z díla J. Závěty zřejmě čerpal anonym, který vzhledem k blížící se korunovaci císaře Ferdinanda I. českým králem napsal v r. 1836 seriál o korunovacích pro noviny Bohemia. Malostranský prapor nezmínil a napsal jen: *„Die Altstädter Fahnen waren schwarz und gelb; die Neustädter weiß und roth.“* [12]

Podle člena křižovníků a historika Jana Františka Beckovského (1658-1725) se dvoubarevné praporce pražských měst znovu užily 31. října 1619, když Fridricha /Falckého/ vítalo 200 jízdných ze Starého města pražského *„majíce praporec bílý a modré barvy, podobně 200 jízdných z Nového Města pražského, majíce praporec své městské barvy červený a bílý, z Menšího pak Města pražského 100 jízdných, majíce takové barvy praporec jako Staropražští, z Prahy k Hvězdě té vyjeli“* [13]. Malostranské barvy uvádí v heraldicky správné podobě, zato bílá a modrá barva na praporu Starého Města může být buď omyl, nebo úmysl vítat Fridricha Falckého barvami Falce [14].

Další užití městského praporu máme doloženo v Brně. Tam se konal 13. června 1748 v přítomnosti Marie Terezie liturgický průvod. Na Velkém náměstí stály dvě kompanie uniformovaných občanů údajně před dvěma městskými prapory a hudební kapelou [15].

Městské barvy se na praporech umísťovaly do vodorovných pruhů, většinou do dvou, přičemž horní pruh měl barvu znakové figury, dolní barvu štítu. V některých případech však byly ze znaku převzaty tři barvy a v ojedinělých případech (příkladem jsou litoměřické barvy) se užívaly barvy odlišné od městského znaku.

Městské barvy na rozdíl od městských znaků panovník městům neuděloval. V letech 1848 až 1918 přesto některá města žádala nejen o znak, ale i o prapor. Prostřednictvím místodržitelství zasílala do Vídně ke schválení popis a kresbu znaku a uváděla i městské barvy. Jejich žádost posuzoval odbor ministerstva vnitra ve Vídni (Adelsdepartment), kontroloval dodržení heraldických zásad v popisu a vyobrazení, k městským barvám se však zásadně nevyjadřoval. Výjimkou je zamítavý výnos vídeňského ministerstva k žádosti liberecké radnice z r.1906, aby mohl Liberec užívat jen modrou barvu

na městských praporech, a výnos z r. 1908 doporučující, aby Hodonín užíval prapory v barvách červené a bílé [16].

Pokud existovaly pochybnosti o správných městských barvách, otázku barev městská rada konzultovala s místními odborníky a názor odborníka potvrdila usnesením. Českolipské barvy byly stanoveny po konzultaci s poslancem v říšské radě F. Schmeykalem a v zemském výboru [17], k trutnovským se vyjadřoval výrobce praporů J. Trenkwald [18]. Oboje městské barvy pak byly potvrzeny usnesením příslušných městských rad v r. 1888, resp. 1882, Litvínov se na podobě barev usnesl v r. 1890, Nýřany o dva roky později, Podmokly v r. 1902, Cvikov a Uhřiněves v r. 1913, Jiříkov a Osek v následujícím roce.

Ke zjišťování, při kterých příležitostech města vyvěšovala prapory v městských barvách, přispívá pokračující digitalizace novin vydávaných v českých zemích [19]. I když byl převeden do elektronické podoby jen zlomek bohemikálního písemnictví, ukazuje se, že zdobení budov a veřejných prostranství prapory v městských barvách bylo častější, než jak naznačovaly dosavadní soupisy [20].

Pomineme-li vylíčení z počátku 17. století, uvedené v předchozí části článku, kdy se navíc jednalo vždy jen o jeden nebo dva prapory v městských barvách, bohatá výzdoba prapory v městských barvách byla zaznamenána až při popisu příjezdu rakouského císaře do Znojma v r. 1833. Noviny zmínily bezpočet praporů v císařských, rakouských, bavorských, zemských (tedy moravských) a městských (tedy znojemských) barvách [21].

Pozoruhodná je také informace o programu oslav příjezdu prvního vlaku do Prahy ve dnech 20. až 22. srpna 1845, protože obsahuje očekávanou výzdobu pražského nádraží a městských věží (Jindřišské, Prašné, radniční, Svatomikulášské a obou mostních věží) prapory v barvách jednotlivých městských částí [22].

Kromě novinových zpráv mohou být užitečné pro detailnější zpracování tohoto tématu i zápisy z jednání městských rad, na nichž se před rokem 1918 řešilo, kdy a jaké prapory užít na obecních budovách, a rovněž soupisy praporů v obecních praporovnách, pokud nebyly zkartovány a dostaly se do archívů. Takovým pro vexilology cenným pramenem jsou seznamy praporů v majetku Uherského Hradiště z let 1903 až 1908. Z nich vyplývá, že se toto moravské město zásobilo více císařskými a uherskohradišťskými prapory než bavorskými, moravskými, českými i slovanskými, že je často vyvěšovalo a muselo je dokupovat [23].

Autoru tohoto článku se zatím podařilo najít ve zdigitalizovaných novinách vydaných před vznikem Československa doklady o vyvěšení praporů v městských barvách v čtyřiašedesáti českých, moravských a slezských městech [24]. Následuje jejich přehled s uvedením městských barev podle označení FIAV (pokud je u nich slovo „asi", nebyly barvy pruhů v novinách uvedeny a jedná se tedy o předpokládané barvy odvozené z barev městského znaku užívaného v té době), dnů vyvěšení a v závorce i důvodu, proč k vyvěšení došlo.

Benešov nad Ploučnicí – M/W: 6.1.1900 (předání císařského vyznamenání řediteli školy)
Beroun – asi W/B: 7.9.1899 (návštěva místodržitele)
Brno – W/R: 14.8.1845 (oslavy osvobození Brna od Švédů), 24.9.1862 (návštěva císaře Františka Josefa I.), (18.-20.10.1866 (návštěva císaře Františka Josefa I.), 21.11.1878 (návrat rezervistů 8. regimentu), 11.-12.6.1880 (návštěva císaře Františka Josefa I.), 3.7.1882 (letní zábava ve prospěch německého školského spolku), 27.-28.6.1885 (oslava jubilea zpěv. spolku), 19.9.1886 (oslavy císaře Josefa), 30.5.1887 (4. rakouský den hasičů), 21.5.1888 (8. sjezd německých školských spolků), 21.5.1891 (svěcení hlavního oltáře brněnského dómu), 25.-26.6.1892 (návštěva císaře Františka Jo-

sefa I.), 30.7.1894 (1. sjezd katolíků česko-slovanských), 1.11.1909 (vítání tureckých hostů)
Bystřice nad Perštejnem - asi B/Y: 29.7.1883 (slavnost G. Pflegera Moravského)
České Budějovice - asi Y/R: 27.8.1895 (návštěva císaře Františka Josefa I.)
Český Krumlov – V/W: 7.8.1898 (oslavy českého loveckého spolku), 3.6.1907 (oslavy zlaté svatby knížete Schwarzenberka)
Děčín – B/W: 26.10.1904 (uvítání hostů hraběte Thuna), 15.4.1910 (oslavy 50 let děčínské spořitelny)
Domažlice – B/W: 4.8.1901 (sjezd národního vysloužilectva)
Duchcov – N/R: 3.10.1886 (okresní hasičský den)
Františkovy Lázně - V/W: 11.6.1893 (oslavy stého výročí města), 28.1.1900 (bál střelců), 3.-4.9.1904 (svěcení praporu střelců), 17.9.1905 (odhalení pomníku císařovny Alžběty), 28.6.1908 (svěcení lázeňského domu pro hasiče), 21.5.1916 (položení zákl. kamene k sanatoriu pro vojáky)
Frýdek - asi W/Y/B: 23.5.1893 a 15.6.1904 (návštěva kardinála dr. Georga Koppa), 30.6.1913 (slavnost školského spolku)
Heřmanův Městec – V/B: 1.7.1897 (svatba komtesy Marie Kinsky s hrabětem Czerninem z Chudenic)
Cheb: R/W: 23.8.1885 (oslavy střeleckého spolku), 13.2.1887 (maškarní bál střelců), 4.2.1894 (bál střelců)
Chomutov – B/W: 4.7.1885 (odhalení pomníku císaře Josefa), 20.8.1885 (den učitelů), 21.-22.7.1894 (oslavy střeleckého spolku), 15.-17.7.1911 (sjezd Svazu Němců v Čechách), 14.6.1913 (německý květinový den), 29.6.1914 (pokládání základního kamene pro stavbu plicní léčebny)
Chrudim – Y/B: 1.-2.8.1875 (27. valná hromada českého lesnického spolku), 18.-20.8.1878 (2. sjezd českých včelařů), 23.4.1879 (místní slavnost), 18.7.1886 (národní slavnost sokolská ve prospěch stavby tělocvičny), 21.?.9.1888 (vítání biskupa J. J. Haise), 24.7.1896 (příjezd výpravy českých cyklistů), 22.7.1899 (utkání s SK Slavia)
Jablonec nad Nisou – V/W/V: 24.6.1906 (návštěva císaře Františka Josefa I.), 8.7.1906 (sjezd Svazu Němců v Čechách), 17.8.1908 (narozeniny císaře Františka Josefa I.)
Javorník – W/R: 20.7.1882 (návštěva knížete biskupa dr. Herzoga)
Jihlava – R/W: 18.-19.5.1862 (zpěvácká slavnost), 14.6.1873 (3. německý stranický den), 7.-8.9. 1874 (sjezd hasičských jednot), 25.6.1899 (oslavy 1100letí města), 8.9.1909 (návštěva císaře Františka Josefa I.)
Jindřichův Hradec – Y/B: 5.9.1875 (hasičský sjezd), 3.11.1887 (příjezd prvního vlaku), 3.7.1891 (?), 15.7.1892 (školní slavnost), 12.(?)2.1909 (výzdoba dvorany), 18.8.1913 (oslava narozenin císaře Františka Josefa I.), 4.10.1913 (oslava jmenin císaře Františka Josefa I.), 13.12.1916 (oslava nastoupení císaře Karla I. na trůn)
Karlovy Vary – W/R: 21.7.1887 (návštěva princezny Štěpánky), 8.9.1895 (42. valná hromada centrálního spolku německých lékařů)
Klimkovice – asi W/R: 20.10.1886 (oslava padesátiletého jubilea olomouckého kardinála Bedřicha z Fürstenberka)
Kolín – W/B: 9.-10.5.1881 (oslavy zasnoubení prince Rudolfa)
Kralupy – W/B: 16.6.1901 (průjezd císaře Františka Josefa I. nádražím)
Kraslice - asi W/B: 1.6.1912 (odhalení pomníku Richarda von Dotzauera)
Kroměříž - asi Y/R - 21.9.1890 (svěcení gymnázia), 28.6.1908 (zahájení jubilejní všeobecné hospodářsko-průmyslové výstavy)

Kyjov - asi W/B: 2.9.1893 (příjezd arcibiskupa T. Kohna)
Lanškroun – Y/R: 1.9.1894 (návštěva císaře Františka Josefa I.)
Liberec – B/W: 22.-24.6.1906 (návštěva císaře Františka Josefa I.)
Lipník nad Bečvou – B/Y: 8.7.1900 (oslavy 40 let mužského pěveckého spolku), 9.-10.7.1904 (18. zasedání Svazu Němců severní Moravy)
Litoměřice – B/Y: 28.7.1896 (návštěva ministra zemědělství), 9.1.1898 (Poslanecký den), 27.8.1899 (návštěva arcivévody Františka Ferdinanda při manévrech), 17.6.1901 (návštěva císaře Františka Josefa I.), 3.5.1903 (svěcení vodovodu v přítomnosti místodržitele), 24.8.1905 (návštěva kněžny Alžběty Windischgrätzové), 5.6.1910 (intronizace biskupa J. Grosse)
Lovosice – Y/B: 20.9.1909 (oslava sedmdesátin starosty dr. Josefa Kolba)
Mariánské Lázně – asi Y/W/B: 5.6.1902 (svěcení školy), 16.8.1904 (návštěva císaře Františka Josefa I.), 4.5.1913 (odhalení kašny na počest 65 let panování císaře Františka Josefa I.)
Mladá Boleslav – W/B: 3.9.1833 (návštěva císaře Františka I. a císařovny Karolíny Augusty), 20.6.1890 (návštěva arcivévody Rainera), 6.9.1891 (oslavy 100 let korunovace Leopolda II.), 1.10.1891 (návštěva císaře Františka Josefa I.), 21.1.1893 (věneček právníků), 22.6.-29.9.1912 (Severočeská výstava)
Mohelnice – asi W/R: 7.9.1890 (zasedání Svazu Němců severní Moravy)
Moravská Třebová – R/W: 2.8.1884 (oslavy 25letí pěv. spolku), 31.7.1886 (3. zemské střelby), 24.8.1890 (slavnost školského spolku), 21.9.1890 (slavnost veslařského klubu), 12.-13.8.1893 (8. moravskoslezské župní cvičení),
Most – W/B: 16.5.1882 (oslavy císaře Josefa), 22.7.1882 (dokončení hrubé stavby krajského soudu), 5.8.1883 (oslava vítězství Mostečanů nad husity), 4.10.1883 (slavnostní položení posledního kamene při stavbě budovy krajského soudu), 19.1.1889 (2. zasedání německého ústředního svazu hostinských v Čechách), 5.8.1894 (odhalení pomníku Rampholdu Gorenzi), 17.9.1899 (odhalení válečnického pomníku), 23.5.1904 (příjezd pražských zpěváků)
Nový Jičín - W/R: 2.9.1881 (oslavy desetiletí SDH), 27.6.1891 (oslavy střelců)
Olomouc – W/R: 28.-30.8.1880 (návštěva císaře Františka Josefa I.), 28.7.1884 (2. zemské střelby), 1.12.1888 (otevření nové nádražní ulice), 12.-13.5.1894 (sjezd německého školského spolku), 11.8.1895 (zemské střelby), 14.3.1897 (požehnání nového probošta v kostele sv. Mořice), 18.8.1900 (oslava narozenin Františka Josefa I.), 1.7.1902 (výstava průmyslová a řemeslná)
Opava – W/R: 26.9.1889 (položení posledního kamene nových kasáren), 8.9.1907 (oslavy studentského spolku), 16.9.1913 (návštěva německého císaře Viléma II.)
Ostrava – W/B: 24.4.1879 (oslava 25.výročí svatby císaře), 2.9.1883 (oslava narození Rudolfovy dcery), 2.-3.10.1886 (oslavy 25letí mužského zpěv. spolku), 2.6.1895 (otevření Německého domu), 28.6.1896 (6. moravské střelby)
Plzeň - W/Y/V/R: 23.-24.6.1885 (návštěva amerických Čechů), 27.7.1889 (umístění desky prof. Josefu Škodovi), 12.-13.7.1890 (oslavy 25 let trvání společenstva obuvníků plzeňských), 8.(?)9.1891 (?), 5.8.1900 (přivítání pěvců Hlaholu plzeňského ze zájezdu do Bruselu a Paříže), 30.(?)3.1901 (výzdoba hřiště), 29.(?)6.1901 (příjezd francouzských hostů), 9.8.1903 (55. sjezd české lesnické jednoty), 9.9.1905 (návrat císaře Františka Josefa I. z manévrů), 14.-18.8.1912 (sjezd Jednoty samosprávných úředníků obecních a okresních), 24. (?) 9.1912 (sedmdesátiny purkmistra Václava Petáka), 18.(?)11.1912 (?), 17.8.1915 (narozeniny císaře Františka Josefa I.)
Praha – asi N/Y: 1.9.1836 (návštěva císaře Ferdinanda I.), 20.-22.8.1845 (prapory v barvách městských částí - otevření státní dráhy Olomouc-Praha), 20.10.1865 (slavnost zasvěcení základ. kamene

k mostu císaře Františka Josefa I.), 19.8.1866 (oslava narozenin císaře Františka Josefa I.), 21.6.1868 (návštěva císaře Františka Josefa I.), 2.8.1878 (návštěva prince Rudolfa), Y/R: 14.5.-18.10.1891 (jubilejní výstava), 27.-30.6.1891 (2. všesokolský slet), 17.8.1891 (oslava narozenin císaře Františka Josefa I.), 19.9.1891 (před císařskou návštěvou), 23. 6.1894 a 20.9.1894 (výstava technických pomůcek pro maloživnostníky), 4.8.1895 (návštěva Národopisné výstavy obyvateli Vyšehradu), 25.8.1895 (posvícení v chudobinci u sv. Bartoloměje), 28.9.1895 (posvícení v chorobinci na Karlově), 24.6.1897 (oslava pozůstalých vítězů bitvy u Costozzy r.1866), 7.6.1902 (národní slavnost na Žofíně), 16.4.1907 (návštěva císaře Františka Josefa I. – jen výjimečně)

- části Prahy: **Hradčany** – asi W/B: 20.-22.8.1845 (otevření státní dráhy Olomouc-Praha), **Malá Strana** – W/B: 20.-22.8.1845 (otevření státní dráhy Olomouc-Praha), 26.9.-2.10. 1891 (pobyt císaře Františka Josefa I.)

Přerov - asi R/W: 10.6.1882 (návštěva místodržitele hraběte Schönborna)

Přívoz – asi V/B: 28.6.1906 (návštěva císaře Františka Josefa I.)

Rokytnice v Orlických horách – B/R: 21.5.1882 (odhalení sochy císaře Josefa II.), 17.11. 1898 (návštěva místodržitele), 23.11.1898 (odhalení pomníku na paměť války r. 1866)

Rýmařov - asi Y/B: 13.10.1878 (otevření železniční trati Valšov-Rýmařov), 21.(?)8.1908 (místní slavnost)

Svitavy - W/B: 18.-19.8.1883 (oslavy pětadvacetiletí zpěv. spolku), 27.-29.8.1886 (návštěva O. Ottendorfera), 16.6.1888 (přivítání olomouckého světícího biskupa), 8.9.1888 (oslavy třicetiletí mužského pěveckého spolku), 11.6.1889 (svěcení praporu veteránů), 21.1.1891 (bál společenstva rukodělných živností), 20.8.1892 (odjezd O. Ottendorfera), 3.8.1895 (prázdninový studentský svátek), 25.7.1897 (sjezd Svazu německých sedláků), 18.6.1905 (zasedání Svazu Němců severní Moravy), 28.-29.6.1907 (3.německomoravská pěvecká slavnost), 14.6.1908 (zasedání spolku německých obecních úředníků na Moravě)

Šumperk – Y/B: 15.8.1881 (1. zemské střelby), 20.11.1886 (ples), 19.-20.8.1899 (oslavy padesátiletí mužského zpěváckého spolku), 14.9.1902 (oslavy patnáctiletí místní skupiny Svazu Němců severní Moravy), 15.1.1906 (příjezd arcivévody Ferdinanda Karla Ludvíka), 3.-4.8.1912 (Jugendbundestag)

Tábor – asi W/Y: 15.4.1907 (návštěva císaře Františka Josefa I.),

Telč – W/R: 16.(?)7.1872 (sokolský výlet)

Teplice – W/B: 6.9.1885 (24. výročí pěvecké stolní společnosti), 11.6.1887 (oslavy vybudování vodovodu), 7.11.1889 (oslavy pětadvacetiletí starosty ve funkci), 5.-6.9.1891 (hasičský den), 20.-21.5.1893 (13. sjezd německého školského spolku), 14.7.1895 (severočeská průmyslová a živnostenská výstava), 21.7.1899 (slavnost policistů), 4.9.1899 (Den horníků), 18.8.1900 (oslavy sedmdesátin císaře Františka Josefa I.)

Těšín – R/B/Y: 2.9.1890 (návštěva císaře Františka Josefa I.)

Trutnov – B/R: 21.8.1869 (slavnosti spolku pro dějiny), W/B: 13.8.1882 (svěcení praporu zpěváckého spolku), 27.6.1891 (pětadvacetiletí vojenského spolku), 17.9.1894 (návštěva místodržitele hraběte Thuna), 20.6.1897 (odhalení pomníku bojovníkům v bitvě u Kolína), 30.9.1900 (sjezd Německé strany pokroku), 12.7.1903 (vojenský koncert), 8.1.1911 (oslava šedesátin starosty H. Raucha), 20.5.1914 (elektrotechnická výstava)

Uherské Hradiště – B/R: 19.4.1883 (slavnost v městském parku), 15.8.1890 (sokolská slavnost)

Uničov – N/R/Y: 15.9.1886 (svěcení praporu turnerského spolku)

Ústí nad Labem – W/R: 13.8.1881 (4. rakousko-německý sjezd turnerů), 26.10.1885 (odhalení pomníku císaře Josefa)

Varnsdorf – W/B: 28.7.1918 (oslavy 50 let povýšení na město)
Velké Meziříčí – W/R: 7.-11.9.1909 (návštěva císaře Františka Josefa I.)
Vodňany - asi R/Y: 7.-8.9.1894 (slet sokolské župy Husovy)
Vysoké Mýto – W/B: 19.7.1863 (svěcení praporu zpěváckého spolku Otakar)
Vyšší Brod - W/V: 17.-18.9.1892 (hasičský sjezd), 23.7.1906 (slavnost německého školského spolku)
Zábřeh - asi W/R: 1.12.1909 (slavnost německého školského spolku)
Znojmo - R/Y: 7.10.1833 (návštěva císaře Františka I.), 7.-8.11.1866 (návštěva císaře Františka Josefa I.), únor 1881 (zakončení bruslařské sezóny), 21.8.1882 (oslava spolku pro zřizování a udržování dětských školek), 2.6.1889 (slavnost německého školského spolku), 7.12.1890 (oslavy desetiletí spolku pro mateřské školy), 2.6.1891 (příjezd biskupa Františka Saleského Bauera), 25.8.1891 (svátek dětí), 2.9.1899 (návštěva císaře Františka Josefa I.)
Žatec – W/B: 13.5.1882 (návštěva německých studentů), 7.7.1888 (slavnost pěveckého a hudebního spolku), 13.6.1896 (svěcení nového mostu), 15.8.1897 (položení základního kamene ke stavbě nového evangelického kostela), 24.-26.6.1910 (oslavy 750 let žateckých ostrostřelců)

Seznam určitě není vyčerpávající a časem se zřejmě rozroste. Lze totiž předpokládat, že města, která užívala stuhy v městských barvách a v seznamu chybí, si nechala zhotovit i prapory v takových barvách a vyvěšovala je. Pro některá města se popudem k užívání praporů v městských barvách zřejmě stala zemská výstava v Chomutově v roce 1913 (25). Zvolenými městskými barvami, které sdělila organizátorům, se pak řídila po vzniku Československa. Je totiž známou skutečností, že města v pohraničí, kde žili Němci, dávala přednost vyvěšení městských praporů před československými (26).

ADRESA AUTORA: ING. ALEŠ BROŽEK, KEPLEROVA 34, 400 07 ÚSTÍ NAD LABEM, BROZEK@SVKUL.CZ

POZNÁMKY:

(1) Vojtíšek, Václav: O pečetech a erbech měst pražských a jiných českých. V Praze: Památkový sbor hlavního města Prahy, 1928, s. 235-237.

(2) Toto platí i v r. 2015, protože dosud nevyšla žádná studie detailně se věnující českým barvám. Moravskými barvami se badatelé zabývají až v posledních letech v důsledku současného vyvěšování tzv. moravských praporů.

(3) Slavnost vylíčil Z. Winter v díle Děje vysokých škol Pražských od secessí cizích národů po dobu bitvy Bělohorské (Praha 1897) na s. 212 podle díla Historiae.Societatis Jesú provincia Bohemiae, 3. svazek, s. 366-371. Není známo, z čeho čerpal jeho autor Johann Schmidl (1693-1762), protože v době slavnosti ještě nežil.

(4) Z. Winter ve Zlaté Praze z 20.5.1898, s. 329.

(5) V. Vojtíšek se domníval, že se jednalo o kolínské barvy. Informaci převzal z Časopisu českého musea, 22. roč., 1848, 1. díl, sv.5, s. 526-527, kde byla otištěna stať Paměti král. města Kolína podle rukopisu sepsaného asi kolem r. 1789.

(6) Pražské posstovské noviny č. 53 z 3.7.1723, s.2.

(7) Außfuehrlich und Gruendliche Vier Beschreibungen Erstens: Deß Einzugs Welchen Beyde Roemische Kayser- und Koenigliche Majestaeten CAROLUS Der Sechste Mit Dero Allerdurchlauchtigsten Frauen Gemahlin Elisabetha Christina, Jn die Koenigliche drey Prager-Staette gehalten. Andertens: Der Jhro Majestaet dem Kayser als Koenig zu Boeheim Von denen gesammten Boehmischen Staenden abgelegten Allgemeinen Erb-Huldigung. Drittens: Mehr Allerhoechst besagt Jhro Majestaet deß Kaysers Vnd

Viertens: Jhro Majestaet der Kayserin Anno 1723. vorbeygegangenen Koeniglichen Boehmischen Croenungen. Cum Gratia & Privilegio Caesareo-Regio. Prag gedruckt bey Wolffgang Wickhart. Dílo bylo již zdigitalizováno a je dostupné např. na http: //reader.digitalesammlungen.de/resolve/ display/ bsb10491739.html Patrně z něho převzali informaci o barvách uniforem autoři publikace Karel VI. & Alžběta Kristýna: česká korunovace 1723. Praha ; Litomyšl: Paseka; V Praze: Národní galerie, 2009.

(8) Dřímal Jaroslav: Město Brno. In: Znaky a pečeti jihomoravských měst a městeček. V Brně: Blok, 1979, s. 23-25 – viz vyobrazení vpravo.

(9) Korunowánj Gegjmiłosti Cýsařowé | Vherské a Czeské Králowny Anny, za Králownu Czeskau | kteréž se stało na Hradě Pražském | Léta M.DC.XVI. [= 1616] w Neděli po památce S. Třj Králůw, ginák desátého dne Měsýce Ledna | sepsané a wydané Od Giřjka Záwěty z Záwětic. Wytisstěno w Starém Městě Pražském w Impressy Ssumanské. (1616).

(10) Korunowánj Gehomilosti FERDYNANDA toho gména Druhého Krále Czeského ec. na Králowstwj České | Léta Páně, M. DC.XVII. [= 1617] w Kostele hławnjm S° Wjta na Hradě Pražském na den pamatný Swatých Petra a Pawla Aposstołůw Páně [= 29. června]. Sepsané a wydané od Giřjka Záwěty z Záwětic. Fer Leo Ferdnandum ferre Ferdnande Leonem, Ferto et opem miseris, FerDnanDe aIe VIVE seCVnDe. [= 1617]. [V Starém Městě Pražském, v Šumanské impresí?]

(11) S. 127-8: *daß sich ein jedweder bey seinem Fähnlein finden lasse /beruffen, welche bald hernacher unter vier Fahnen auf das Prager - Schloß gezogen , anfänglich die Altstädter unter ihrem gelben und schwartzen Fahnen , nach ihner die NeuStädter, unter ihren zwey weissen und rothen, Klein-Seither...unter ihren Fahnen von mancherley Farben gestellet.*

(12) Bohemia, ein Unterhaltungsblatt, č. 81 z 5.7.1836, s. [1].

(13) Beckovský, Jan: Poselkyně starých příběhů českých, Díl 2: Sv.2. 1608-1624. Praha: B. Stýblo, 1879, s. 193.

(14) Jak uvádí historik Pavel Stránský (1583-1657), bílomodrými prapory nadšeně vítali Fridricha Falckého v r. 1620 také žatečtí měšťané.

(15) Tagesbote aus Mähren und Schlesien z 11. června 1884, s.3.

(16) Národní archiv, fond Ministerstvo vnitra - Šlechtický archiv, Vídeň, karton 58 (Liberec) a karton 57 (Hodonín).

(17) Brožek, Aleš: Z historie českolipských vlajek. Vexilologie č. 63 (říjen 1986), s.1260-1262.

(18) Národní archiv, fond AR-ÚAMV 1935-1845, karton 165.

(19) České knihovny k tomu využívají systém Kramerius a na https://cs.wikipedia.org/wiki/Syst%C3%A9m_Kramerius uvádějí odkazy do svých instalací, Rakouská národní knihovna má vlastní systém ANNO na http://anno.onb.ac.at/ a Fórum střední a východní Evropa zpřístupňuje noviny na http://www.difmoe.eu/?content=Periodika

(20) Soupisy, které organizoval Archiv ministerstva vnitra koncem 30. let 20. století, České zemské ústředí obcí, měst a okresů v r. 1942 a Vexilologický klub koncem 70. let 20. století, poskytly řadu chronolo-

K článku Vexilologické uctění památky Jana Husa

Obr. 1

Obr. 2

Obr. 3

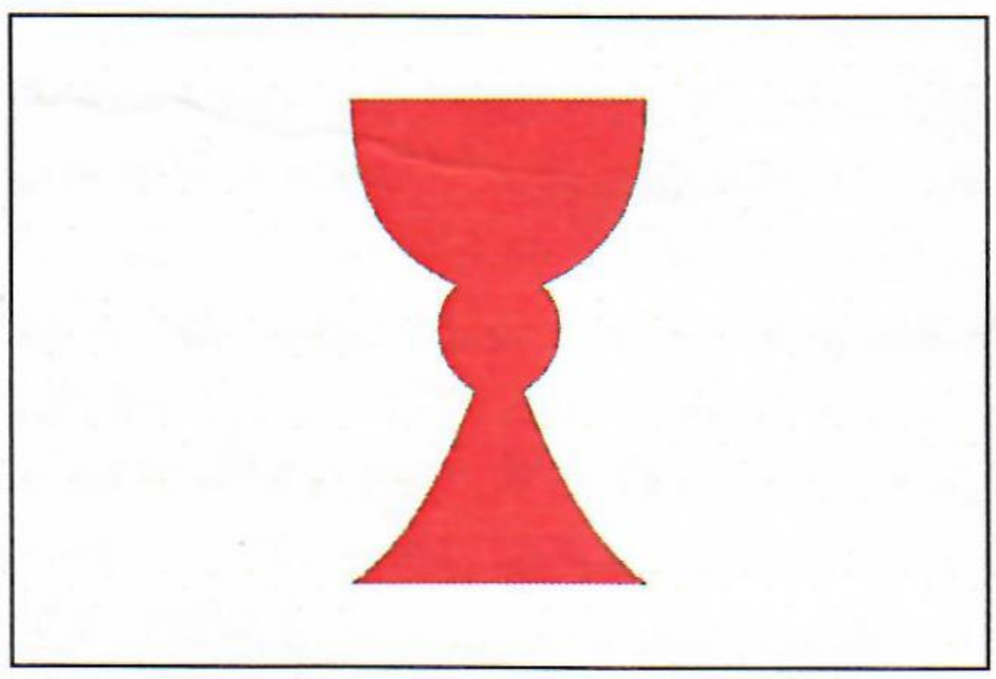

Obr. 4

Obr. 5

Obrázky upraveny podle:
http://www.nm.cz/admin/fotogalerie/images/1024-v-1675_v_novinky_j_kodex_zizka_500.jpg
http://g.denik.cz/63/f1/praha-hrad-prapor-prezident-zeman-600-vyroci-upaleni-mistr-jan-hus-13_denik-485.jpg

gicky neurčitých informací o používání praporů v městských barvách typu „užívají se od nepaměti", „tradičně", „před r. 1945".

(21) Wiener Ztg. z 16.10.1833 napsaly na s.1: *Innerhalb weniger Stunden hatten die Bewohner der Stadt ihre Häußer mit Bäumen, Laub- und Blumengewinden, Drapperien und unzähligen Fahnen, von denen die kaiserlichen, die Oesterrichischen und Bayerischen Landes- und die Stadtfarben wehten, reichlich geschmückt.*

(22) Bohemia z 3.8.1845 upozorňovala na s. 4, že *Unsere Hauptstadt wird gewiß sich zu dieser lang erwarteten Festlichkeit auf das glänzendste schmücken, insbesondere sollen - so weit uns bis jetzt kund wurde - vom Bahnhofe und mehren Stadtthürmen (dem Heinrichs-, Pulver-, Rathaus, St. Niklas- und den beiden Brückenthürmen) zur Bewillkommung der Gäste Fahnen mit den Farben der einzelnen Stadttheile wehen.* Tuto zprávu přetiskl i vídeňský Der Wanderer z 13.8. 1845 na s.2. To, že k takové výzdobě došlo, potvrdily Kwěty 23. srpna 1845, když na s. 3 napsaly: *Vesele vlály na městských věžích a na hřebenách dražních stavení praporce barvy císařské a obcí pražských.*

(23) Státní okresní archiv v Uherském Hradišti, f. Archiv města Uherské Hradiště III, i.č. 818, karton 506.

(24) Zdá se, že vyvěšování praporů v městských barvách nebylo běžné v Rakousko-Uhersku. Kromě měst v českých zemích to bylo tradicí v Krakově, Lublani, Pešti, Terstu, Vídni a v několika dalších městech.

(25) Jak uvedly Reichenberger Zeitung z 1.3.1916, zastupitelstvo Chrastavy se usneslo 27.2.1913 nechat zhotovit vlajku v městských barvách a se znakem pro chomutovskou průmyslovou a živnostenskou výstavu. K obdobnému kroku se odhodlalo zastupitelstvo Smržovky 9.4.1913, o čemž informovaly Reichenberger Zeitung 11.4.1913.

(26) Porovnej s údaji v článku Barvy praporů měst republiky otištěném v ranním vydání Národní politiky z 23.7.1935, s.1.

SUMMARY:

An issue of hoisting flags in the Czech towns´ colours before the birth of Czechoslovakia is dealt in this article by a famous Czech author. Since the very beginning of municipal flags in Bohemia and Moravia, their existence was connected with the history of municipal arms. E.g. the arms privileges issued by Emperor Fridrich III in 1475 and 1477 those bettered the arms of the Prague Old Town and New Town respectively, the bettered arms were painted on the background made of three horizontally striped banners in gold, red and silver and/or red, gold and silver, respectively. However, the municipal colours derived from those of the municipal arms were displayed on the other occasions, too. Very often, the municipal colours appeared on the garments and uniforms used regularly worn by municipal militias and occasionally during various festivities and ceremonies, they were also displayed on sashes worn by municipal dignitaries and officers or on the ribbons attached to the wreaths and bouquets laid or handed over by the city officials. However, the most prevalent way of the municipal colours usage was their display on the municipal flags. The municipal colours were transformed into the flags in form of horizontal stripes in most cases of two; the upper stripe was in the colour of armorial charge while the lower one referred to the colour of the shield. In some cases, three colours of the arms were used on the municipal flag and sporadically the flag colours did not respond to those of the arms, at all. Unlike the city arms, the municipal colours were not granted or even approved by the sovereign. Between 1848-1918, several towns applied not only for the arms but also for the flag or "the municipal colours". They asked the Vienna government for approval of the description and picture of the arms and also mentioned the municipal colours. The Adelsdepartment of the Interior Ministry verified the heraldic correctness of both

blazon and design of the arms but never commented on the municipal colours. In general, municipal flags in form of the municipal colours were used since the late 15th century and were reported in chronicles, several municipal documents (see cover of the revenue book of the city of Brno showing the relevant municipal arms and flags – Fig. 1) and the contemporary press since the 18th century. Through his research of the digitized local newspapers, Aleš Brožek managed to collect data proving the use of municipal colours on the flags of sixty-five Bohemian, Moravian and Silesian cities before the birth of Czechoslovakia. Although only the fragment of Bohemian literature was transformed into the electronic form which helps to find the relevant data and still much is to do, it seems that decoration of public buildings and open spaces by the flags in municipal colours was more frequent than the previous registers indicated.

ZBYŠEK SVOBODA

VEXILOLOGICKÉ UCTĚNÍ PAMÁTKY JANA HUSA

Před devadesáti lety, v roce 1925, v souvislosti se zavedením dne 6. července jako československého státního svátku na památku upálení Mistra Jana Husa v roce 1415 byla na Pražském hradě na výslovné přání prezidenta T.G.Masaryka vůbec poprvé vztyčena husitská korouhev. Došlo k tomu přes výrazný a jednoznačný nesouhlas římsko-katolické církve. Zástupce Vatikánského státu v Československu, papežský nuncius Francesco Marmaggi, dokonce na protest opustil Prahu.

Letošní 600. výročí od mučednické smrti kazatele a reformátora Mistra Jana Husa bylo jako jedna z nejvýznačnějších událostí našich dějin velkoryse vzpomenuto na Pražském hradě slavnostním ceremoniálem, při němž byly po devadesáti letech opět vyvěšeny husitské vlajky, tentokráte spolu se státními vlajkami českými (**Obr. 1**). Ceremoniál z iniciativy a pověření prezidenta republiky proběhl v pátek 5. června 2015 v poledních hodinách. Tato pietní vzpomínka byla zároveň i připomenutím vzniku tohoto státního svátku a jeho tradice.

Vlastní důstojný ceremoniál proběhl na Pražském hradě za velké účasti diváků, včetně stovek zahraničních návštěvníků, kteří průběh slavnosti průběžně natáčeli a fotografovali. Česká media se bohužel této významné pietní akci věnovala jen okrajově, a tak je pro nás vexilology žádoucí průběh ceremoniálu popsat podrobněji, tím spíše, že autor článku se na akci podílel konzultačně i osobní účastí. Slavnost proběhla za slunečného horkého počasí na třetím hradním nádvoří před vchodem do Nového královského paláce naproti Katedrále sv. Víta, Václava a Vojtěcha, tedy na nejdůstojnějším místě hradního areálu. Na stěně paláce za balkónem bylo připevněno pět tulejí, ve třech z nich byly zasunuty žerdě s českými státními vlajkami. Na nádvoří v prostoru ohraničeném červeným lanem byli nastoupeni vojáci Hradní stráže v letních audienčních stejnokrojích, hudba Hradní stráže a pěvecký sbor Univerzity Karlovy. Od hlavního vchodu paláce byl směrem ke katedrále položen červený koberec, po němž nejprve prošli pozvaní hosté reprezentující různé církve, včetně zástupce církve římsko-katolické, Univerzitu Karlovu, Husovo rodiště, armádní duchovní službu, odbornou historickou obec a seřadili se čelem k paláci. Nato za zvuků fanfár vyšel z hlavního vchodu prezident republiky Miloš Zeman, zaujal místo před hosty a po zahrání státní hymny pronesl krátký uvítací projev, jímž ceremoniál oficiálně zahájil. Při chorálu „Kdož jste boží bojovníci..." pak pomalým krokem připochodovali vojáci Hradní stráže s historickými československými vojenskými prapory a standartami se vztahem k husitským tradicím a vytvořili čestný špalír čelně k prezidentovi. Poté, vedeni důstojníky, napochodovaly dvě dvojice vojínů Hradní stráže nesoucí dvě husitské červené vlajky se žlutým kalichem. Prezident republiky je převzal a předal druhé dvojici, která s nimi odpochodovala do paláce a

po příchodu na balkón je vyvěsila do tulejí mezi české vlajky. Vše probíhalo důstojně podle řízných povelů a bylo oddělováno zpěvem husitských písní pěveckým sborem. Po vztyčení husitských vlajek (šlo skutečně o vlajky, nikoli o prapory, protože na přenosných žerdích byly listy připevněny lankem, stejně jako již vyvěšené vlajky státní) se prezident přemístil do stínu před balkónem, odkud pronesl věcný projev věnovaný Husovi a husitským tradicím. Slavnostní ceremoniál byl ukončen státní hymnou a následným pomalým odchodem praporečníků s historickými vojenskými prapory a standartami, opět za doprovodu husitského chorálu. Pozvaní hosté se poté odebrali do reprezentačních hradních prostor, kde setrvali s panem prezidentem v delším zajímavém rozhovoru. Autor článku tu měl možnost podrobněji vysvětlit problematiku husitských symbolů, zvláště vexilologických, které předtím v předstihu řešil s ředitelem odboru Protokolu Kanceláře prezidenta republiky Jindřichem Forejtem, který se na naši ČVS obrátil s žádostí o informaci, jakou podobu by měly mít husitské vlajky pro tuto klíčovou slavnost.

Problém byl v tom, že KPR nebylo známo, jakou přesnou podobu měla v roce 1925 na Hradě vyvěšená „husitská" korouhev či spíše vlajka. Jisté jen bylo, že na ní byl kalich jako typický emblém husitů, kteří byli proto běžně nazýváni kališníky. Kalich jako symbol podávání svátosti oltářní pod obojí způsobem všem věřícím je odlišoval od římských katolíků, u nichž se výsady přijímání krve Kristovy v podobě vína dostávalo jen kněžím. V dobových ikonografických pramenech se kalich objevuje nejen na pavézách a husitských kachlích, ale především na vyobrazeních v kronikách a kodexech, kde identifikuje odlišné skupiny bojovníků - husitů a křižáků. Z písemných pramenů však víme, že husitská polní vojska nepoužívala výlučně korouhve a praporce s kalichem, ale vyrážela do boje též pod korouhvemi svých městských hotovostí, osobními korouhvemi hejtmanů, případně pod korouhvemi s vyobrazením Ježíše Krista či beránka Božího (Agnus Dei). Například při jízdě na Basilejský koncil v roce 1432 přikázal hejtman Matěj Louda na svém voze vztyčit velkou korouhev s kalichem na straně jedné a s vyobrazením ukřižovaného Krista na straně druhé. V zahraničních kronikách se jako identifikační symbol husitů objevují i korouhve s husou, která někdy dokonce pije z kalicha.

V dobových pramenech však není nikde doložena korouhev či praporec s červeným kalichem na černém listu (**Obr. 2**) a ani štít s černým polem a červeným kalichem. Přesto v českých zemích od poslední třetiny devatenáctého století tento příznačný symbol pronikl do obecného povědomí, a to především díky oblíbeným Jiráskovým románům, ilustracím a různým vyobrazením oslavujících husitské bojovníky. Zřejmě to ovlivnil i heraldik Vojtěch Král z Dobré Vody, který na základě pozdějšího přídomku Jana Žižky z Trocnova - z Kalicha - vymyslel pro něj znak s červeným kalichem na černém poli, navíc doplněný šesti stříbrnými hvězdami. Ze znaku odvozená černo-červená "husitsko-táborská" revoluční symbolika se rychle a natolik vžila, že se uplatnila i na některých praporech ruských legionářů a byla dokonce použita již v bitvě u Zborova v roce 1917 na dodnes dochovaném praporku plukovníka Mamontova, velitele 3. střeleckého pluku.

Nejspolehlivějším pramenem k obecné podobě husitských korouhví a praporců je tzv. Jenský kodex, který vznikl v Praze před rokem 1500. Je v něm barevně znázorněna nejen jezdecká "korúhev s dlhým ocasem", navíc s nápisem "VERITAS VINCIT" (Pravda vítězí), ale i praporec s trojúhelníkovým listem užívaný pěšími oddíly, oboje vždy červené se zlatým kalichem (**Obr. 3**). Již od padesátých let 20. století a především od velké výstavy v Národním muzeu v Praze v roce 1975 věnované Janu Žižkovi a husitskému hnutí se tato podoba husitských korouhví a praporců považuje za základní. Proto byla k uctění památky Mistra Jana Husa jako obecný symbol husitského hnutí zvolena červená vlajka se žlutým kalichem a od 5. června do 6. července 2015 vyvěšena na Pražském hradě.

V roce 1915 při slavnostech souvisejících s instalací pomníku Jana Husa bylo Staroměstské ná-

městí v Praze ozdobeno bílými prapory a korouhvemi s červeným kalichem (**Obr. 4**) zřejmě proto, že bílá a červená byly české zemské národní barvy. Po svém ustavení v roce 1920 převzala tento symbol Církev československá, která pak bílou vlajku s červeným kalichem spolu s československou vlajkou pravidelně vyvěšovala na svých kaplích a budovách, samozřejmě kromě údobí protektorátního. Po druhé světové válce se tato praxe obnovila, brzo po roce 1948 se však při státních svátcích "husitská" církevní vlajka na objektech Církve československé přestala vyvěšovat. Objevila se sice krátce v roce 1968, poté opět zmizela, aby znovu zavlála až v roce 1990 již jako vlajka Církve československé husitské. Od roku 2013 je však z nepříliš jasných důvodů (snad aby korespondovala s taláry kněží) někdy nahrazována černou vlajkou s červeným kalichem, i když dosti sborů stále užívá tradiční bílé vlajky a prapory s červeným kalichem.

Jak bylo již uvedeno výše, bylo otázkou, jaká „husitská vlajka" byla v roce 1925 na Hradě vztyčena. Mohla být černá s rudým kalichem, tedy romantická „revoluční táborská", a to i vzhledem k tomu, že Masaryk při návratu do vlasti v prosinci 1918 v Táboře pronesl známou větu „Tábor je náš program". (V Lidových novinách z 20. června 2015, v příloze Orientace na s. 20, v článku „Hus pro naši dobu" od Petra Zídka, uvedl autor bez bližšího odkazu *„V roce 1925 se poprvé slavilo Husovo výročí jako státní svátek. Masaryk nechal nad Hradem vyvěsit černý husitský prapor s rudým kalichem"*. Zřejmě P. Zídek automaticky předpokládal vyvěšení pravděpodobnější „husitsko-táborské" revoluční varianty. Pozn.autora). Vlajka ovšem mohla být i bílá s červeným kalichem, a to v návaznosti na její hromadné užití před pouhými deseti lety na Staroměstském náměstí, které bylo jistě stále v živé paměti. V roce 1925 ovšem tento symbol již běžně používala Církev československá. Vyvěšení bílo-červené „husitské" vlajky na Hradě mohlo ale vadit věřícím všech protestantských církví, které se k Husovi a husitství hlásily dávno před vznikem Československa. Přesto Masaryk jednostranně podpořil tuto novou „státně-národní" církev, zřejmě z vnitropolitických důvodů a dal vztyčit bílou vlajku s červeným kalichem, jak prokazuje zmínka v dobovém tisku (Národní Listy z 9.7.1925, s.1 - *„ ...na hradě i na budově zahraničního ministerstva byly vyvěšeny prapory státních barev a vedle nich husitské prapory bílé s červeným kalichem."* – za vyhledání děkuji Ing. A. Brožkovi). A tak byla letos k významnému 600. výročí upálení Mistra Jana Husa jako symbol husitského hnutí zvolena raději nestranná, ale historicky doložená, a tedy objektivně nejvhodnější podoba husitských vlajek, tedy se žlutým kalichem na červeném listu (**Obr. 5**).

Na závěr nutno uvést, že podstatnou část tohoto článku tvoří původní odborný text, který autor poskytl Kanceláři prezidenta republiky, přesněji panu J. Forejtovi, jako informaci k výrobě a způsobu adjustace vlajek a zároveň jako základní informační podklad pro media. Zvláště my vexilologové bychom měli ocenit péči a zásluhy ředitele odboru Protokolu KPR na koncepci a precisním provedení vlastní akce, která svým rozsahem a symbolickým vyzněním byla zcela ojedinělá a podtrhla důležitost a trvalý význam vexilologických symbolů v dějinách našeho státu.

ADRESA AUTORA: PHDR. ZBYŠEK SVOBODA, ROHÁČOVA 73, 130 00 PRAHA 3, ZBYSVOB@SEZNAM.CZ

SUMMARY

The 600th anniversary of the burning to death of famous Czech religious reformer Master Jan Hus (John Huss) was commemorated magnanimously by the Czech President Miloš Zeman on 5 June 2015. During the dignified ceremony held on the balcony of the third quad of the Prague Castle, the traditional Hussite flags were displayed solemnly together with national flags of the Czech Republic (Fig. 1). The author of this article was consulted by the President´s office as for the credible appearance of the Hussite

symbol that was presented differently in the Czech national tradition. As the officials did not know shape of the Hussite gonfalon hoisted on the same opportunity at the Castle in 1925 on the direct request of then President Masaryk, our leading vexillologist had to explain the most presumable design of such a flag. The main element of the flag – a chalice – was the only certain component because it was a typical insignia of Utraquists who were called Calixtines ("kališníci") in the case of the followers of Huss. The calix was a symbol of the serving the Eucharist under both kinds for all believers and distinguished the Utraquists from the Roman Catholics who recognized the privilege of the communion of the Christ´s blood (i.e. wine) for the priests only. The iconographic sources gave an evidence about using of chalice in the Hussite military. Although no chronicle or codex confirmed the existence of gonfalons or guidons with a red chalice over black field (Fig. 2), the tradition of this design was deeply rooted in the common knowledge of Czech people since the late 19th century. Due to romantic explanation of our history in the works of the National renaissance´ writers and painters who celebrated Hussite soldiers in their battle against Catholics and Germans, the black-red "revolutionary" symbolism became very popular and was even reflected on flags of the Czech legionaries fighting in Russia during the WW1. On the other hand, installation of the Huss´s monument in Prague in 1915 was accompanied by hoisting of white flags with a red chalice (Fig. 4) probably due the fact that they were manufactured in Czech national colours. The same model was adopted by the newly established Czechoslovak church and finally hoisted on the Prague Castle in the discussed year of 1925. However, the most reliable source of our information about general appearance of the Hussite gonfalons and guidons is the Jena Codex made in Prague before 1500. It brings colour pictures of the cavalry banner with a long tail and inscription VERITAS VINCIT (Truth prevails) and the infantry pennon both in red charged with a golden chalice (Fig. 3). Since 1950s and the great exhibition about the Hussite movement and its military leader Jan Žižka opened in the National Museum in 1975, this form of Hussite gonfalons and guidons is generally considered for the original. Therefore, the author opted for the red flag charged with a golden chalice (Fig. 5) as the common symbol of the Hussite movement and it was displayed on the Prague Castle between 5 June and 6 July 2015 in order to pay tribute to Master Jan Hus.

VEXILOLOGICKÁ LITERATURA

Atlas of Flags in China [pinyin: Zhōngguó qízhì túpǔ; česká transkripce: Čung-kuo čchi-č' tchu-pchu]. Beijing: Chine Peace Publishing House [Běijīng: Zhōngguó hépíng chūbǎn shè; Pej-ťing: Čung-kuo che-pching čchu-pan-še], 1. vydání, srpen 2003. Sestavil: [Huáng Míngyán; Chuang Ming-jen]. Cena: 160 RMB (¥). Formát: 880 × 1194 mm. ISBN: 7-80154-833-7.

Česká vexilologická společnost obdržela nedávno výměnou velmi vzácný čínsko-anglický „Atlas vlajek Číny", jedinečnou publikaci zabývající se podrobně vývojem vlajek na území Číny od nejstarších dob až do současnosti. Tato velkoformátová publikace, tištěná na kvalitním křídovém papíře, obsahuje velké množství jednobarevných (s tónováním typu sépie) i vícebarevných fotografií, dokumentujících průřez dějinami čínských vlajek od nejstarších vyobrazení v šangských nápisech na kostech zvířat a želvích krunýřích ze 14./13. století př. n. l.

Knihu uvádějí dvě celostránkové kaligrafie – první je od Ťi Sien-lina (Jì Xiànlín), profesora Pekingské univerzity a významného učence: „Kultura vlajek má vzdálené prameny a dlouhé trvání." Druhá kaligrafie je od Šao Chua-cea (Shào Huázé), předsedy Čínské asociace novinářů, někdejšího předsedy a šéfredaktora deníku Žen-min ž'-pao (Rénmín rìbào, People's Daily): „Sbírka historických

vlajek, přehlídka čínské civilizace."

Sestavitelem atlasu byl Chuang Ming-jen (Huáng Míngyán, nar. 1939), odborník z Muzea provincie Ťiang-si, a krátkou předmluvu napsal Chuang Čchi-sing (Huáng Qíxìng) viceprezident Společnosti 3. září (Jīusān Xuéshè; Ťiou-san süe-še), jedné z osmi oficiálně povolených politických stran v ČLR, a zároveň viceprezident Federace zahraničních Číňanů (Quánguó qiáolián; Čchüan-kuo čchiao-lien).

Vlastní část publikace tvoří 140stránkový obrazový katalog s popiskami v čínštině a angličtině a podrobnějším textem (avšak pouze v čínštině). Materiál je rozdělen podle historických období do následujících oddílů:

Vlajky a prapory období Šang, Čou, Jar a podzimů a Válčících států (16. století př. n. l. – 221 př. n. l. – tab. 1–8; Vlajky a prapory dynastií Čchin a Chan (221 p. n. l. – 220 n. l.) – tab. 9–20; Vlajky Tří království, Západního a Východního Ťin a Severních a Jižních dynastií (220–589) – tab. 21–28; Vlajky dynastií Suej, Tchang a Pěti dynastií (581–960) – tab. 29–36; Vlajky dynastií Sung, Liao, Ťin a Jüan (960–1368) – tab. 37–48; Vlajky dynastie Ming (1368–1644) – tab. 49–56; Vlajky dynastie Čching (1644–1911) – tab. 57–80; Vlajky Čínské republiky (1912–1949) – tab. 81–112; Vlajky od založení Čínské lidové republiky (1949–) – tab. 113–140.

Sestavitel atlasu velmi pečlivě vybral příklady použití vlajek a praporů v průběhu dějin Číny z archeologických nálezů, nástěnných maleb, sbírek významných čínských muzeí, z vyobrazení a fotografií v historických knihách, archivech apod. Publikace tak představuje v této oblasti jedinečný pramen v celosvětovém měřítku. Obrazovou část doplňují i odborné studie dalších čínských odborníků:

[Qí Jíxiáng: Huàshuō zhōngguó qízhì] (Čchi Ťi-siang: O čínských vlajkách), s. 141–144; [Yáng Zhīshuí: Shànggǔ qízhì shuōlüè] (Jang Č'-šuej: Stručný nástin o starověkých čínských vlajkách), s. 145–147; [Lǐ Zuòzhì: Lùn jiǎgǔwén "duì", "yóu", "zhōng" yǔ zhōngguó gǔdài qízhì de yóulái] (Li Cuo-č': O znacích ze šangských nápisů na kostech a želvích krunýřích a původu čínských starověkých vlajek), s. 148–153.

Závěr knihy obsahuje text Zákona o státní vlajce Čínské lidové republiky, schváleného na 14. zasedání Stálého výboru Všečínského shromáždění lidových zástupců 7. funkčního období dne 28. června 1990.

VLADIMÍR LIŠČÁK

RŮZNÉ

NA ČELO ZÁVODU O NEJVĚTŠÍ VLAJKU SVĚTA SE DOSTÁVÁ KATAR

Dne 17. prosince 2013 přinesla agentura BBC zprávu, že největší vlajku na světě vytvořil na počest svého státního svátku arabský stát Katar, když v průmyslové zóně severně od hlavního města Dauhá rozložil látkovou vlajku o ploše 101 978 čtverečních metrů. Tímto počinem byla o více než 30 % překonána plocha dosud největší vlajky světa, kterou v květnu 2013 o ploše 79 tisíc čtverečních metrů prezentovalo Rumunsko; katarská hnědobílá vlajka o ploše 14 fotbalových hřišť vážila 9,8 tun. Byla sešita z látky, kterou musela na místo prezentace dopravit podle deníku al-Sharq tři letadla, a po skončení oslav byla rozstříhána na dvě stě tisíc školních brašen pro školáky v 60 zemích světa. Marco Frigatti z Guinness World Records označil nový světový rekord za „velkou výzvu a jeden z nejtěžších rekordů, kterého byl dosud svědkem". -JM-

http://www.bbc.co.uk/news/world-middle-east-25414490

6. ČESKÝ NÁRODNÍ VEXILOLOGICKÝ KONGRES

Na základě rozhodnutí poslední výroční členské schůze připravuje výbor konání 6. českého národního vexilologického kongresu, který ve dnech 24.- 26. června 2016 organizuje v Ústí nad Orlicí firma Velebný & Fam. s.r.o., dlouholetý kolektivní člen České vexilologické společnosti a významný výrobce praporů a vlajek. Podrobnosti o programu 6. ČNVK, stejně jako informace o předpokládaných nákladech účasti na něm, najdete v předběžné přihlášce, vložené do tohoto čísla zpravodaje.

Výbor si proto klade za čest pozvat nejen účastníky předcházejících kongresů, ale i další zájemce o setkání s předními českými a zahraničními kolegy a o přednášky na atraktivní a zajímavá vexilologická témata z řad členů naší společnosti, jejich rodinné příslušníky a známé, pro které by účast na takové významné události v životě českých vexilologů mohla být zajímavá. Současně je vyzývá k aktivnímu přínosu odborné části formou vlastní přednášky, jejíž paralelní překlad do angličtiny bude k dispozici, jakož i prezentací vlastní sbírky či jiných vexilologických zajímavostí.

Přiložený formulář předběžné přihlášky odešlete vyplněný do **31. 12. 2015** na adresu: Velebný & Fam. s.r.o., J. Nygrína 334, 562 01 Ústí nad Orlicí. Text definitivní přihlášky, vč. podrobného programu 6. ČNVK a organizačních pokynů, pak obdržíte do tří měsíců.

The Czech Vexillological Society and the flag producer Velebný& Fam. s.r.o. will organize the 6th Czech National Congress of Vexillology in the town of Ústí nad Orlicí (East Bohemia) between 24 and 26 June 2016. Over the course of three days, the congress will provide an exciting and interesting programme with presentations of new and original vexillological research, flags exhibition and many other events. As the simultaneous translation from and to English will be available, we look forward to welcome our foreign colleagues and friends in flags, especially if they deliver their lectures on any vexillological topic. The congress fee and accommodation costs should remain on the existing level, i.e. CZK 500,- and CZK 350,- per person and night, respectively and are due after the participant´s arrival only.

The congress organizers would like to invite both the participants of previous congresses and new colleagues and friends longing for new knowledge on flags and friendly atmosphere of international vexillological meetings. If you decide to come, send kindly enclosed application form to the CVS address or contact us for details on e-mail vexilologie@centrum.cz as soon as possible. Thank you!

VÝBOR ČVS

VEXILOLOGIE Č. 177, ZÁŘÍ 2015

ZPRAVODAJ ČESKÉ VEXILOLOGICKÉ SPOLEČNOSTI, O. S.

ISSN: 1211-2615

Adresa: Ing. Jaroslav Martykán,

Matúškova 14/796, 149 00 Praha 4

E-mail: vexilologie@centrum.cz

Web: www.vexilologie.cz

Výkonný redaktor: Ing. Aleš Brožek

Redakční rada: Ing. Aleš Brožek,

Ing. Petr Exner, Mgr. Pavel Fojtík,

Ing. Petr Holas, Josef Hubka,

Ing. Jaroslav Martykán (předseda),

PhDr. Zbyšek Svoboda

Grafická úprava: Karel Kolman

Výtvarná spolupráce: Petr Exner

Anglické překlady: Ing. Jaroslav Martykán

VEXILOLOGIE NO. 177, SEPTEMBER 2015

Journal of the Czech Vexillological Society

Address: Ing. Jaroslav Martykán,

Matúškova 14/796, CZ-149 00 Praha 4

OBSAH

Aleš Brožek
Vyvěšování praporů v městských barvách v českých zemích před vznikem Československa 3467

Zbyšek Svoboda
Vexilologické uctění památky Jana Husa 3477

Vexilologická literatura 3480

Různé
Na čelo závodu o největší vlajku světa se dostává Katar 3481
6. český národní vexilologický kongres 3482

Na obálce pohlednice pocházející ze soukromé sbírky a ukazující praporovou výzdobu divadla v Jablonci nad Nisou (SOkA Jablonec nad Nisou, fond Sbírka fotografií a pohlednic, sign. 84)

CONTENTS

Aleš Brožek
Display of municipal colours in the Czech lands during Austria-Hungarian rule 3467

Zbyšek Svoboda
Vexillological tribute to the memory of Jan Hus 3477

Vexillological literature 3480

Varia
Qatar breaks record for world's largest flag 3481
6th Czech National Congress of Vexillology 3482

Cover
Postcard from the private collection showing the municipal and all-German flags on the theatre building at Jablonec nad Nisou (The Archives in Jablonec nad Nisou)